

Sommeren på Lista

Av tannlege Torbjørn Guldseth

For oss som gikk på Tannlegehøyskolen i 1960-åra var begreper som verneplikt og førstegangstjeneste en realitet.

Den første sommerferien måtte vi gå rekruttskole, som var første del av Forsvarets Sanitets utdanning til militærtannleger. På 40-årsjubileumsfeiringen for avgangskullet 1968 begynte vi å mimre om denne sommeren i en forgangen tid. Et besynderlig fenomen var at vi husket forskjellige hendelser, og gjerne episoder som de andre hadde glemt. Slik er vel menneskesinnet. Bare egne positive og negative opplevelser brenner seg så fast at man tar de med seg videre i livet som minner.

Hvert studentkull hadde sin egen posthulle i kantina på Tannlegehøyskolen. Våren 1965 kom innkallingsordren til oss guttene i 1. avdeling. Den var egentlig veldig demokratisk og umilitær: *Vi trenger åtte til Flyvåpenet på Lista, åtte til Marinen og resten skal til Hæren. Vennligst fordel dere selv.*

– Hvorfor ikke velge Sørlandet? Da kunne en innlandsgutt fra Elverum få se havet, strendene med rullestein, vinden, tåkелuren, bedehusene og de amerikanske bilene. Lista var nemlig kjent for amerikafarerne, de som hadde tatt med seg biler hjem fra det forjettede USA, var Trond sin førstereaksjon.

Det var gått bare 20 år siden 1945, og programmet for rekruttskolen var utarbeidet med krigserfaringene som bakgrunn. Vi skulle få den samme grunnutdanningen som infanterisol-

Lørdagsutmarsj. De fire første: Torbjørn Guldseth, Terje Jensen, Ragnar Voss og Trond Sjølien.

dater, der ett mål var å få oss i topp fysisk form. Jeg hadde lest romanen *08/15* av Hans Helmuth Kirst. Den skildrer opplæringen av rekrutter i Tyskland, og jeg tenkte at verre kan det ikke bli. Så jeg var mentalt forberedt på en hard tjeneste da vi sammen med 20 teologi- og medisinerstudenter gikk inn porten til Flystasjonen. (*08/15* var opprinnelig betegnelsen på et gevær laget i 1915, men ble senere et slanguttrykk for alt som var «dritt» i tysk militærvesen).

LANG REISE • Per Kristian beskrev den lange reisen:

– Jeg tok toget fra Fauske og møtte de andre i Oslo. Derifra med Sørlandsbanen til Snartemo, videre med buss til Farsund og til slutt lokalbussen til Vanse. Riktignok fløy Braathens SAFE til Lista, men det var uhorvelig dyrt den gangen. Svein var den eneste som tok fly. Han var nyforelsket og nyfor-

lovet og ville være hjemme lengst mulig. Da rår så sterke krefter at de overstyrer pengeboka.

Vi var vant med den trivelige kantina på Tannlegehøyskolen der tanken på de lekre roastbiffsmørbrødene ennå i dag får tennene mine til å løpe i vann. Arne husket derfor maten på Lista med gru:

– Velkomsten var et lunsjmåltid som besto av en margarinklatt, ost og pølse servert på blikktallerken. Å drikke kaffe fra et halvliters blikkrus var en ny erfaring. Vi fikk servert lapskaus uten kjøtt, bare med potet og gulrot som ingredienser. Når matsignalet lød over høytaleren, gjaldt det å storspringe så man fikk en bra plass i køen. Rolf var en superrask spurter. Han havnet alltid fremst og kunne sikre seg de tre-fire tomatene som var lagt fram. Det var lurt å sette seg ved bordet hans, for da fikk du gjerne en tomat.

Skopuss. Trond Sjølien, Ragnar Voss og Svein Nysether.

Terje Jensen pusser Mausergevær.

MAT OG ANDRE FORSYNINGER •

Nedskriveren har lært det militære forsyningsystemet å kjenne etter mange års tjeneste som områdesjef i Heimevernet. Jeg har derfor i ettertid forstått at det sannsynligvis var kjøkkensjefen som «lettet» proviantleveransene. Da ble det lite mat igjen til 30 sultne ungdommer. Makrell i tomat var det eneste pålegget som det var rikelig av, så det likte han nok ikke.

Vårt arbeidsantrekk så langt i livet hadde vært hvite kitler og tresko på Tannlegehøyskolen. Nå ble det Flyvåpenets blå uniform i stedet. Morgenrevljen ble etterfulgt av en feiende marsj av John Philip Sousa over høytaleren. Slett ingen dum måte å starte dagen på!

Terje lærte mye under indretjenesten:

– Vi ble forlagt i firemannsrom. Nå var det slutt på at mamma ordnet alt. Her måtte man gjøre tingene selv: vaske gulvet, re opp senga, pusse sko-

Lørdagsperm, på Sjøsandén. Fra venstre: Trond Sjølien, Ragnar Voss og Torbjørn Guldseth.

Bak fra venstre: Ragnar Voss, Svein Nysether, Terje Jenssen, Per Kristian Erikstad, Arne Ødegård. Foran fra venstre: Rolf Stemland, Torbjørn Guldseth og Trond Sjølien.

ene og presse buksene. Vi lærte viktigheten av *tellekanter*, et ukjent begrep i våre hjemlige skap. Var sersjanten misfornøyd med lakenstrekken, så heiv han madrassen på gulvet så du måtte re opp på nytt. For meg ble det en livs-lang læring. Jeg vasker gulvet og presser buksene likedan i dag.

– Det var en vedovn i rommet som naturlig nok ikke ble brukt om sommeren. En dag fikk vi ordre om å rengjøre ovnen innvendig! Det hadde ikke Svein særlig lyst til, så han fant en annen utvei. Han fikk tak i noen vedskier og fyrte opp. Vår plageånd sersjanten fikk lang nese da Svein troskyldig forklarte at det var fordi han frøs så fælt om natta.

VÅPENOPPLÆRING • Vi fikk utlevert Mausergeværer som var krigsbytte etter tyskerne. Siktemidlene var enkle, men med ungdommens skarpsyn traff vi blinken utrolig bra. Hver dag øvde vi på adskillelse og sammensetning av de ulike våpendelene. Jeg mener at jeg fremdeles skal klare det med bind for øynene. Etter skyting måtte våpenet pusses og godkjennes av sersjanten. Han fant alltid krutttslam, og det vanket ompuss helt til vi lærte oss hvilke steder på geværet han kikket.

Svein fortalte om våpenopplæringen:

– Et spennende bekjentskap var 12,7 mm mitraljøse. Skytefeltet lå ytterst

ved Lista fyr der skipstrafikken rundt halvøya. Den tøffeste skytteren av oss var Torbjørn. Han lot som han mistet kontrollen over våpenet og hevet løpet litt. Da føyk kulene over fangvollen og før utover havet. Synet av kaskadene med vannsøyler som sto rett til værs var verd en overhøving av sersjanten!

Noe så fjernt fra tannlegeriet som håndgranatkasting sto også på programmet. Etter at du har sluppet utløserfjæra tar det bare fire sekunder til djevlskapen eksploderer. Det gjaldt å kvitte seg med utsket fortest mulig. Ingen tok sjansen på å fomle.

Hele sommeren øvde vi på marsjering og geværekseris. En av teologene hadde problemer med å gå i takt etter som han lett havnet i passgang. Teologen leser sikkert ikke Tidende, så jeg kan avsløre at han er biskop i dag. Marsjferdigheter betyr vel lite for den som bare går opp kirkegulvet.

Per Kristian klarte marsjmerket:

– Vi måtte løpe opp og ned langs flystripa hver dag som fysisk trening. På lørdagen avsluttet vi uka med utmarsj hvor vi trasket innover heiene langs de endeløse rullesteingjerdene. Etter to måneder var vi modne for eksamen, nemlig Det militære skarpskyttermerket. 30 km med ryggsekk og gevær. Jeg må ha vært et ynkelig syn på slutten. Husker at jeg passerte to ungjenter som satt i veikanten. Etter en stund kom de etter meg på sykkel.

De stanset og tilbød meg å låne den ene sykkelen, men jeg avsto det generøse tilbudet. De syklet et langt stykke ved siden av meg mens de snakket og oppmuntret meg.

FRITID • Rolf husket fritida:

– Vi opplevde mye harmløs moro. Under vakttjenesten skrudde vi på høyttaleranlegget til brakka og leste høyt fra *Telefonkatalogen for Vest-Agder*. Jeg tror vi klarte halve boka på et døgn. Sørlandets pietistiske holdninger gjorde at vi måtte helt til Kristiansand for å få kjøpt en halvliter øl. Foruten kinoen i Farsund, kunne vi besøke *Melkebaren* i Vanse der de solgte Rønnevigs eplemost.

Velferdskontoret hadde soveposer og et hvitt pyramidetelt til utlån. Vi haiket til Mandal og satte opp teltet på Sjøsandene. Det viste seg å ha gammel-dags utstyr var et utmerket sjekketriks. De unge damer i naboteltene syntes synd på oss, så vi ble raskt kjent med dem. Vi skrev oss også inn i Sørlandets historie. En ny fritidsaktivitet ble demonstrert for første gang, nemlig å stå på vannski. Etter oppvisningen kunne strandgjestene få prøve sporten. Vi tannlegestudenter ble derfor de første som sto på vannbilderski i Mandal. Modig gjort, men hva gjør man ikke for å imponere damene.

LIVSLANGT VENNSKAP • Som leseren sikkert har forstått, så var det en sammensveiset gjeng som dro tilbake til Tannlegehøyskolen. De felles erfaringene og opplevelsene bidro til å utvikle et livslangt kameratskap, i tillegg til det som selve studiet ga. Året etter ble vi innkalt til offiserskurs i Stavern. Men det er en annen historie og kanskje et annet sommernummer.